

Model ISO 14001:2026 – osnovne karakteristike

VIDOSAV D. MAJSTOROVIĆ, Univerzitet u Beogradu,

Mašinski fakultet, Beograd

ORCID: 0000-0001-9534-8461

JOVAN D. BABIĆ, Bureau Veritas, Beograd

NIKOLA A. RAJKOVIĆ, Bureau Veritas, Beograd

Pregledni rad

UDC: 006.44:502/504

DOI: 10.5937/tehnika2603311M

ISO 14001:2026, standard za Sisteme upravljanja životnom sredinom (EMS) koji će zameniti ISO 14001:2015, objavljen je 15. aprila 2026. godine. Novi model modernizuje zahteve, kako bi odgovarao savremenim ekološkim izazovima i povećao praktičnu primenljivost EMS-a u organizacijama svih veličina i delatnosti. Glavna novina je širi fokus na životnu sredinu. Organizacije će morati detaljnije razmatrati uticaje na biodiverzitet, zagađenje, dostupnost prirodnih resursa i klimatske promene prilikom analize konteksta i planiranja EMS-a. Uveden je i obavezni zahtev za planiranje i kontrolu promena, čime se obezbeđuje da modifikacije procesa, tehnologije ili organizacione strukture ne ugroze performanse sistema. ISO 14001:2026 naglašava perspektivu životnog ciklusa proizvoda i usluga, što znači da se uticaji ocenjuju od nabavke sirovina do isporuke kupcu i povlačenja iz upotrebe. Proširena je i kontrola spoljašnjih procesa, proizvoda i usluga, čime organizacije preuzimaju odgovornost za ceo vrednosni lanac. Uloga vrhovnog menadžmenta dodatno je pojačana, sa naglaskom na strateško uključivanje u EMS i odgovornost za postizanje ciljeva. Modul sa smernicama i pojašnjenjima je znatno proširen, radi lakše implementacije. Standard je u skladu sa Harmonizovanom strukturom ISO standarda (Annex SL), što omogućava bolju integraciju sa drugim sistemima menadžmenta. Organizacije će imati prelazni period od tri godine za prelazak (do 1 maja 2029), sa ISO 14001:2015 na ISO 14001:2026. Standard donosi umerene, ali značajne promene, pružajući moderniji okvir za zaštitu životne sredine, održivost i kontinuirano poboljšanje u poslovanju.

Ključne reči: zaštita životne sredine, ISO 14001:2026, EMS

1. UVOD

15. aprila je objavljena nova verzija EMS - ISO 14001:2026, koja ne uvodi radikalne promene, ali modernizuje i pojačava zahteve prethodne verzije ISO 14001:2015, kako bi bolje odgovarao savremenim ekološkim izazovima i poslovnoj praksi [1]. Prelazak na novi standard predstavlja priliku da organizacije unaprede svoje sisteme upravljanja životnom sredinom i postignu bolji ekološki učinak.

2. RAZVOJ POSLOVNE STANDARDIZACIJE U SVETU IZ UGLA ISO 14001 MODELA

Pre nego što je ISO 14001 objavljen 1996. godine, postojali su međunarodni standardi, smernice i propisi

koji su postavljali okvir za zaštitu životne sredine i upravljanje ekološkim pitanjima. Oni su bili osnova na kojoj je ISO 14001 nastao [2-4]:

Međunarodni ugovori i konvencije

1. Stokholmska deklaracija o životnoj sredini (1972). Doneta na Prvoj svetskoj konferenciji UN o životnoj sredini u Stokholmu. Postavila osnovna načela odgovornosti država i industrije za očuvanje životne sredine. Promovisala međunarodnu saradnju i pravni okvir za zaštitu prirode.

2. Konvencija o biološkoj raznovrsnosti (1992). Fokus na očuvanju biodiverziteta i održivom korišćenju resursa. Postavila obaveze za države u pogledu planiranja i zaštite životne sredine.

3. Rim - Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama (CITES, 1975). Pravni okvir međunarodne trgovine divljim životinjama i biljkama kako bi se sprečila eksploatacija.

4. Montrealski protokol (1987). Ograničavanje supstanci koje uništavaju ozonski omotač (CFC,

Adresa autora: Vidosav Majstorović, Univerzitet u Beogradu, Mašinski fakultet, Kraljice Marije 6, Beograd
e-mail: vidosav.majstorovic@sbb.rs

Rad primljen: 03.02.2026

Rad prihvaćen: 06.05.2026

haloni). Predstavlja primer međunarodnog pravnog instrumenta sa ciljem zaštite specifičnog ekološkog aspekta.

5. Ramsarska konvencija o močvarama (1971, na snazi od 1975). Zaštita močvara od uništavanja i degradacije, sa posebnim naglaskom na staništa ptica.

Međunarodni tehnički i industrijski standardi

1. BS 7750 - Britanski standard za upravljanje životnom sredinom (1992). Prvi praktični standard za sistematsko upravljanje zaštitom životne sredine u organizacijama. Postavio temelje za ISO 14001:1996. Fokus je na planiranje, primenu, praćenje i kontinuirano poboljšanje.

2. EMAS – Eco-Management and Audit Scheme (EU, 1993). Evropska šema za ekološki menadžment i audite. Organizacije su mogle dobrovoljno da registruju svoje ekološke performanse. Fokus je na transparentnost, izveštavanje i stalno poboljšanje.

Nacionalni i regionalni propisi

SAD - Clean Air Act (1970), Clean Water Act (1972). Regulacija emisija u vazduh i vodu; postavili pravni okvir za industrijsku kontrolu zagađenja.

Evropska zajednica - Direktive o životnoj sredini (1970 – 1990). Direktive o kontroli industrijskih emisija, otpadnih voda, hemikalija i buke.

Japan - Basic Environment Law (1993). Promovisao princip „One Environment, One Management“ u kompanijama; naglasak na industrijsku odgovornost.

U zaključku ovog pregleda možemo da konstatujemo da su i pre ISO 14001 postojali međunarodni i nacionalni okviri, ali nisu nudili jedinstven, globalno primenljiv sistem upravljanja životnom sredinom. ISO

14001 je nastao sa ciljem da objedini dobre prakse i standarde (kao što je BS 7750 i EMAS) u univerzalan standard za sve industrije i zemlje. Osnovni principi – planiranje, kontrola, praćenje i kontinuirano poboljšanje – preuzeti su iz prethodnih standarda i međunarodnih smernica.

Dakle, 1996. donet je prvi međunarodni standard za sisteme upravljanja životnom sredinom – ISO 14001:1996, kao drugi po redu od strane ISO organizacije (posle ISO 9001:1987). Drugo izdanje ISO 14001:2004, je pretrpelo male izmene, a glavna izmena je bila, veći fokus na menadžment i procesni pristup. Treće izdanje se dogodilo 2015. godine, i ono je bilo „velika revizija“, standarda. ISO 14001:2015 se karakteriše potpuno novom strukturom, strategijskim uključivanjem menadžmenta, pristupom zasnovanom na analizi rizika i prilika, i uvažavanjem životnog ciklusa proizvoda.

Najzad, ova najnovija verzija, ISO 14001:2026, spada u „male revizije“, a težište je na digitalizaciji i održivosti. Poslove u ISO organizaciji u vezi sa standardizacijom sistema upravljanja životnom sredinom (EMS) vodi Tehnički komitet 207 (ISO TC 207), koji je osnovan 1992. godine [5]. Njega sačinjavaju šest podkomiteta (SC1 – SC7), a najvažniji je SC1 koji se bavi pitanjem revizije i izdavanja novih verzija ISO 14001. Inače ISO organizacija broji 176 članica (nacionalne institucije za standardizaciju), od 192 zemlje članice UN. TC 207, takođe ima 176 članica, a Srbija je redovni član ovog Komiteta. Serija ISO 14000 obuhvata 14 dokumenta, a najvažniji je ISO 14001 – Sistem upravljanja životnom sredinom – zahtevi sa uputstvom za upotrebu, tabela 1.

Tabela 1. Pregled dokumenata serije ISO 14000 – TC 297 SC 1 (Sistemi za upravljanje životnom sredinom)

Oznaka Standarda	Naziv	Svrha i područje primene
ISO 14001:2026	Sistemi upravljanja životnom sredinom (EMS) – Zahtevi sa uputstvom za upotrebu	Glavni standard; definiše zahteve za uspostavljanje i sertifikaciju EMS-a
ISO 14002-1:2019	Sistemi upravljanja životnom sredinom – Deo 1	Opšte uputstvo za primenu EMS-a
ISO 14002-2:2023	Sistemi upravljanja životnom sredinom – Deo 2	Uputstvo za primenu EMS-a u oblasti voda
ISO 14002-3:2026	Sistemi upravljanja životnom sredinom – Deo 3	Klima
ISO 14002-4:2026	Sistemi upravljanja životnom sredinom – Deo 4	Resursi i otpad
ISO 14004:2016	Opšte smernice za EMS	Opšte uputstvo principi, sistemi i podržavajuće tehnike za EMS
ISO 14005:2019	Fazna primena EMS-a	Uputstvo za postepeno uvođenje EMS-a
ISO 14006:2020	EMS	Uputstvo za uključivanje eko aspekata u projektovanje
ISO 14007:2019	Upravljanje životnom sredinom	Određivanje benefita i troškova EMS-a
ISO 14008:2019	Upravljanje životnom sredinom	Određivanje troškova uticaja na životnu sredinu specifične emisije

Oznaka Standarda	Naziv	Svrha i područje primene
ISO 14009:2020	EMS	Uputstvo za primenu reciklaže u materijala u projektovanju proizvoda i komponenata
ISO 14051:2011	Upravljanje životnom sredinom	Određivanje troškova materijala sa aspekta životne sredine – Opšte uputstvo
ISO 14052:2017	Upravljanje životnom sredinom	Određivanje troškova materijala sa aspekta životne sredine – Uputstvo za lance nabavke
ISO 14053:2021	Upravljanje životnom sredinom	Određivanje troškova materijala sa aspekta životne sredine – primena u organizaciji
IEC 82474-1:2025	Deklaracija materijala – Deo 1	Ošti zahtevi
ISO 14054:2025	Troškovi prirodnih resursa u organizaciji	Principi, zahtevi i uputstvo

U tabeli 2 je dat pregled svih podkomiteta TC 207 sa njihovim osnovnim karakteristikama.

Tabela 2. Podkomiteti TC 207 (EMS)

Podkomitet	Naziv i funkcija	Broj publikovanih dokumenata	Broj dokumenata u reviziji
ISO TC 207/SC 1	Sistemi upravljanja životnom sredinom (EMS)	18	3
ISO TC 207/SC 2	Audit životne sredine i ostale relevantne prakse	6	1
ISO TC 207/SC 3	Obeležavanje životne sredine	8	4
ISO TC 207/SC 4	Ocenjivanje performansi životne sredine	9	0
ISO TC 207/SC 5	Ocenjivanje u životnom veku	19	1
ISO TC 207/SC 7	Efekat staklene bašte i klimatske promene	18	8

Takođe, ovaj TC ima i 7 radnih grupa, tabela 3.

Tabela 3. Radne grupe TC 207

Radna grupa	Funkcija	Napomena
ISO/TC 207/DCCG	Saradnja razvijenih zemalja	
ISO/TC 207/SLG	Strateško liderstvo	
ISO/TC 207/STTF	Prevod na španski jezik	
ISO/TC 207/TCG	Terminologija	
ISO/TC 207/TF 1	Komunikacije	
ISO/TC 207/TG 1	Održivi razvoj - troškovi	
ISO/TC 207/TG 2	Cirkularna ekonomija	

Drugi po važnosti aspekt poslovne standardizacije je primena standardizovanih menadžment sistema (SMS), koja se najbolje reflektuje kroz broj izdatih sertifikata za njih.

Tako na primer, za tri najvažnija i najbrojnija (po broju sertifikata) SMS, pregled izdatih sertifikata u svetu, od 2018 do 2024. godine je dat u tabeli 4 [6, 7].

Tabela 4. Ukupan broj sertifikata u svetu za tri najvažnija SMS

SMS	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ISO 9001:2015 (QMS)	878.664	883.521	916.812	1.077.884	1.265.216	1.250.243	2.301.640 (52.07%)
ISO 14001:2015 (EMS)	307.059	312.580	348.473	420.933	529.853	526.046	1.176.384 (26.21%)
ISO 45001:2015 (OH&S)	11.952	38.654	190.481	294.420	397.339	309.054	941.546 (21.3%)
Ukupno	1.197.675	1.234.755	1.455.766	1.793.237	2.192.408	2.085.243	4.419.570
Povećanje		37.080	221.011	337.471	399.171	-106.165	3.334.327
%		3.095	17.89	23.18	22.25	-4.49	119.45

Ako pažljivo analiziramo gornju tabelu, možemo izvući sledeće činjenice: (a) poslovna standardizacija je u poslednjih sedam godina povećala broj sertifikata za 3.7 puta, što predstavlja impresivni rast, (b) danas se sertifikacija za SMS izvodi za 16 modela [7], a u gornjoj tabeli su prikazani tri najveća, koja prema našim analizama, ostalih 13 ima ukupno oko 100.000, što znači da 2024. godine, imamo sledeći odnos: QMS

(~50%) – EMS (~25%) – OH&S (~20%) – ostali 13 SMS (~5%), (c) do smanjenja broja sertifikata u 2023. godini je došlo zbog toga što nisu uključeni izdati sertifikati u Kini, pa je iz tih razloga u 2024. godini došlo do značajnog povećanja isti.

Deset zemalja sa najvećim brojem sertifikata za ISO 14001:2015, u 2024. godini, prikazan u tabeli 5.

Tabela 5. ISO 14001:2015 pregled najvećeg broja sertifikata u svetu za deset zemalja u 2024. godini

Red. broj	Zemlja	Broj sertifikata (povećanje ↑ – smanjenje ↓/ u odnosu na 2023.god.)
1	Kina	381,019 (↑323,904*)
2	Južna Koreja	28,137 (↑7,010)
3	Italija	28,116 (↑4,623)
4	Japan	22,932 (↑1,510)
5	Španija	20,836 (↑5,900)
6	Indija	17,609 (↑4,578)
7	UK	16,140 (↓849)
8	Nemačka	10,473 (↑1,400)
9	Australija	8,575 (↑2,842)
10	Rumunija	7,103 (↓674)

Treba napomenuti da, iako je Kina ostala na vrhu liste sa najvećim brojem ISO 14001 sertifikata, njihovi podaci iz 2023. godine nisu u potpunosti prijavljeni i pokazali su smanjenje od 238.386 sertifikata u odnosu na prethodnu godinu. Zbog toga se njihovo povećanje od 323.904 sertifikata u 2024. godini čini kao povećanje od 567%. Da bi se utvrdio tačniji procenat promene, bilo bi bolje pogledati 2022. godinu kada je

prijavljen broj od 295.501. Kada se taj broj uporedi sa 381.019 (iz aktuelnog istraživanja iz 2024. godine), procentualno povećanje tokom dvogodišnjeg perioda je 23%. Kada izvršimo nešto suptilniju analizu broja sertifikata za pojedine SMS, po industrijskim granama, dobićemo interesantne pokazatelje [6, 7], na primer za ISO 9001:2015: (a) Kina – elektronika (35%), automobilska industrija (30%) i proizvodnja (25%). Kineska

vlada podstiče sertifikaciju izvozne kineske industrije, što ovi podaci i pokazuju, pa je godišnji rast broja QMS sertifikata oko 12%, (b) italijanska vlada posebno podstiče SMEs za QMS sertifikaciju, pa tako oko 55% svih QMS sertifikata se odnosi na modnu industriju i industriju hrane, (c) Nemačka ima sličan pristup kao Kina, tako da sledeće industrijske grane imaju najveći broj QMS sertifikata: automobilska industrija – 35%,

industrija mašina – 25% i napredne tehnologije – 20%. Ovde treba i reći da su standardizacija i kvalitet poseban deo nemačke industrijske kulture, i (d) što se japanske privrede tiče, tu za broj QMS sertifikata, važe sledeće relacije: elektronika (30%), automobilska industrija (25%) i napredne tehnologije (20%). Evo i pregleda broja sertifikata za ISO 14001 za zemlje Zapadnog Balkana, od 2018 do 2024. godine, tabela 6.

Tabela 6. Pregled broja sertifikata za EMS za zemlje Zapadnog Balkana

Zemlja	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Rumunija	6 801	6 912	7 058	7 084	7 016	7 092	7 103
Mađarska	3 001	3 054	3 111	3 279	3 208	3 252	3 279
Bugarska	3 404	3 430	3 452	3 489	3 493	3 492	3 494
Srbija	1 610 (9,9%)	1 651 (9.7%)	1 708 (9.9%)	1 852 (10.5%)	1 883 (10.7%)	1 902 (10.7%)	2 186 (12.4%)
Hrvatska	702	721	743	751	766	775	771
Severna Makedonija	680	691	703	711	714	720	728
BiH	330	335	340	345	346	351	369
Crna Gora	50	54	61	63	60	58	65
Ukupno	16248	16848	17176	17574	17486	17642	17995

Iz prethodne tabele možemo da zaključimo da Srbija, što se tiče zemalja Zapadnog Balkana, zauzima četvrto mesto, što se može smatrati dobrom pozicijom, jer ima pozitivne trendove u odnosu na Mađarsku i Bugarsku, koje su ispred. Prosečan broj sertifikata za EMS za Srbiju je oko 10% u odnosu na ukupan broj, sa tenedencijom blagog rasta. Najzad, sumarna analiza razvoja PS u našoj zemlji, prema BS u svetu i Evropi

je data u tabeli 7. Polazeći od činjenica da u svetu ima 192 članice UN, a da u Evropi ima 45 zemalja, u navednoj tabeli je data pozicija naše zemlje za sve SMS za koje postoje sertifikati kod nas, za 2024. godinu. Podaci iz tabele 7 pokazuju da naša zemlja prema broju sertifikata, u svetu i Evropi zauzima mesto koje odgovara njenom ekonomskom nivou razvoja, sa pozitivnim trendovima rasta.

Tabela 7. Pregled pozicije Srbije prema broja sertifikata u svetu i Evropi za 2024. godinu

Standard (12/16)	Svet	Evropa
ISO 9001:2015	53 mesto od 189 zemalja	22 mesto od 45 zemlje
ISO 14001:2015	48 mesto od 179 zemlja	23 mesto od 45 zemlje
ISO 50001:2018	37 mesto od 95 zemlje	25 mesto od 37 zemalja
ISO/IEC 27001:2022	45 mesto od 122 zemlje	22 mesto od 41 zemalja
ISO 22000:2018	30 mesto od 155 zemlje	17 mesto od 42 zemalje
ISO 13485:2016	44 mesto od 117 zemalja	14 mesto od 41 zemlje
ISO 22301:2019	43 mesto od 90 zemalja)	17 mesto od 36 zemalja

Standard (12/16)	Svet	Evropa
ISO 20000-1:2018	48 mesto od 60 zemalja)	18 mesto od 32 zemalja
ISO 39001:2012	42 mesto od 170 zemlja	24 mesto od 41 zemlje
ISO 37001:2016	51 mesto od 147 zemlja	20 mesto od 39 zemlje
ISO 45001:2018	48 mesto od 182 zemlja	31 mesto od 45 zemlje
ISO 44001:2017	41 mesto od 96 zemalja)	17 mesto od 32 zemlje
Prosečna pozicija	43 mesto (srednje razvijene zemlje / u vrhu)	21 mesto (srednje razvijene zemlje)

3. NOVI MODEL ISO 14001:2026

ISO 14001:2026 [1], je novi standard koji će zameniti ISO 14001:2015 izdanje i njegovo 2024. ažuriranje (Climate amendment), potvrđujući nove smernice za organizacije koje žele da unaprede upravljanje uticajem svojih aktivnosti na životnu sredinu.

Glavne karakteristike standarda ISO 14001:2026 su:

(a) Širi fokus na uslove životne sredine. ISO 14001:2026 zahteva da organizacije u analizi konteksta razmatraju širi spektar faktora okoline - ne samo klimatske promene, već i: lokalno zagađenje vazduha i vode, biodiverzitet, raspoloživost prirodnih resursa (npr. voda, energija, sirovine), i stanje ekosistema koje utiče na poslovanje i obrnuto. Ova promena znači da kontekst poslovanja mora da uključi širu sliku uticaja i zavisnosti organizacije o okolini.

(b) Pojačana uloga menadžmenta. Uloga vrhovnog menadžmenta i njihovog angažmana i odgovornosti je dodatno pojačana - očekuje se da menadžment: bude jasno uključen u donošenje odluka i postavljanje ciljeva EMS-a, preuzme odgovornost za efikasnost sistema upravljanja i postignute rezultate, i obezbeđuje da resursi i strukture organizacije podrže usklađenost i performanse EMS-a.

(c) Rizici i prilike. Zahtev za upravljanje rizicima i prilikama je restrukturiran i jasno povezan sa identifikacijom značajnih aspekata i obaveza usklađenosti, koji čine jasan okvir za definisanje i upravljanje rizicima.

(d) Novi zahtev za upravljanje promenama. ISO 14001:2026 uvodi poseban zahtev za planiranje i upravljanje promenama, koje mogu uticati na EMS. To znači da organizacije moraju: formalno planirati promene u procedurama, procesima ili opsegu svojih aktivnosti, oceniti uticaj promena na ciljeve i performanse EMS-a pre njihove primene, i obezbediti da su promene kontrolisane i dokumentovane.

(e) Naglasak na life cycle (životni ciklus) pristup. Standard zahteva širi pristup proceni uticaja proizvoda i usluga tokom celog životnog ciklusa, uključujući: faze nabavke i proizvodnje, distribuciju i upotrebu, i završnu fazu upotrebe i obradu otpada. Ovaj zahtev utiče na to kako organizacije identifikuju svoje uticaje i kako planiraju mere kontrole i poboljšanja.

(f) Proširen obim kontrole odnosa sa spoljnim učesnicima. Umesto ranijeg fokusiranja samo na „outsourcing“, novi tekst proširuje kontrolu na: sve spoljne procese, proizvode i usluge, dobavljače i partnerstva kojima EMS može biti bitno pogođen. Ovo znači da se sistem upravljanja životnom sredinom tretira i u kontekstu vrednosnog lanca organizacije, tj. uticaja koji dolaze izvan njenih fizičkih granica.

(g) Jasnije i proširene smernice (guidance). U standardu je znatno proširen prateći deo sa smernicama i sa pojašnjenjima (Guidance for use), kako bi se olakšalo razumevanje zahteva i njihova primena u praksi, naročito kod: definisanja konteksta, analiziranja rizika i prilika, i planiranja mera i performansi.

(h) Usaglašenost sa Harmonizovanom strukturom ISO standarda. ISO -14001:2026 je usklađen sa najnovijom verzijom Harmonized Structure (Annex SL) - zajedničkom strukturom za sisteme upravljanja (npr. ISO 9001, ISO -45001).

Ovo omogućava lakšu integraciju različitih sistema menadžmenta u jedinstveni okvir organizacije. Standard će biti objavljen u aprilu ove godine, a organizacije, postojeći vlasnici sertifikata, će imati prelazni period do 3 godine, kada treba da pređu sa ISO 14001:2015 na ISO 14001:2026 do 1. maja 2029. da bi im postojeći sertifikati ostali važeći. Promene se smatraju umerenim, ali su važne za dugoročno usklađivanje sa modernim ekološkim izazovima.

Da bi postojećim vlasnicima sertifikata bilo jasnije šta su tačno izmene u odnosu na verziju iz 2015. godine, može im poslužiti i poređenje u tabeli 8.

Tabela 8. Komparativna tabela: ISO 14001:2015 vs ISO 14001:2026

Aspekt / Zahtev	ISO 14001:2015	ISO 14001:2026
Opšti pristup EMS-u	PDCA model	PDCA model, ali sa jasnijim i modernizovanim zahtevima
Analiza konteksta	Organizacija mora razmotriti unutrašnje i spoljašnje faktore koji utiču na EMS	Razmatra se širi spektar faktora životne sredine, uključujući nivoe zagađenja, biodiverzitet i raspoloživost resursa, uz već postojeće klimatske promene
Rizici i prilike	Zahteva identifikaciju rizika i prilika koji utiču na EMS	Zahtev za upravljanje rizicima i prilikama je restrukturiran i jasno povezan sa identifikacijom značajnih aspekata i obaveza usklađenosti
Planiranje promena	Nema eksplicitnog zahteva za formalno planiranje promena u EMS-u	Novi zahtev koja zahteva da organizacija planira i kontroliše promene koje utiču na EMS
Perspektiva životnog ciklusa	Razmatranje uticaja kroz životni ciklus je preporuka, ali nije toliko naglašeno	Povećan fokus na perspektivu životnog ciklusa pri identifikovanju i proceni aspekata životne sredine
Kontrola operacija / spoljašnji uticaji	Fokus na kontrolu „outsorsovanih procesa“ koji mogu uticati na EMS	Proširen fokus na spolja obezbeđene procese, proizvode i usluge koji utiču na performanse EMS-a
Uloga vrhovnog menadžmenta	Uključivanje menadžmenta u EMS je obavezno, sa odgovornošću za politiku i ciljeve	Uloga i odgovornost menadžmenta su dalje pojačani, uz veći naglasak na strateški doprinos i uticaj na organizacione odluke
Struktura i terminologija	Harmonizovana sa High Level Structure (Annex SL), omogućava lakšu integraciju sa drugim ISO sistemima upravljanja	Tekst je dodatno usklađen i modernizovan prema novoj Harmonizovanoj strukturi kako bi se još bolje integrisao sa drugim standardima
Uputstva i smernice	Uključena pojašnjenja za implementaciju, ali kraća	Deo sa smernicama za tumačenje je znatno proširen i unapređen, što olakšava praktičnu primenu i razumevanje
Prelazna pravila	Standard ISO 14001:2015 je trenutno važeći model	Planiran prelazni period od 3 godine za prelazak sa 2015 na 2026 verziju nakon objavljivanja

4. ZAKLJUČAK

ISO 14001:2026 predstavlja važnu evoluciju međunarodnog standarda za sisteme upravljanja životnom sredinom (EMS), osnažujući organizacije da na efektivniji, transparentniji i strateški način odgovore na savremene ekološke izazove i očekivanja zainteresovanih strana. U odnosu na prethodnu verziju, nova ISO 14001:2026 ne uvodi radikalne izmene, već pojašnjava postojeće zahteve i ojačava fokus na stvarne ekološke uslove i performanse, uključujući faktore kao što su klimatske promene, zagađenje, biodiverzitet i dostupnost resursa.

U konačnom zbiru, ISO 14001:2026 ne predstavlja samo tehničko ažuriranje, on reflektuje globalnu potrebu za robusnijim, transparentnijim i strateški usmerenim pristupima u upravljanju zaštitom životne sredine.

Ovaj standard postavlja temelje za dugoročno poboljšanje ekoloških performansi, bolje upravljanje rizicima i prilika i veću odgovornost organizacija u suočavanju sa izazovima održivosti u 21. veku.

LITERATURA

- [1] ISO 14001:2026 - *Environmental management systems - Requirements with guidance for use*. https://www.iso.org/standard/14001?utm_source=chatgpt.com [citirano 20. aprila 2026. god.].
- [2] Gyula Zilahy, *Environmental Management Systems - History and New Tendencies*, Editor(s): Martin A. Abraham,
- [3] *Encyclopedia of Sustainable Technologies*, Elsevier, 2017, Pages 23-31, <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-409548-9.10529-9>.

- [4] Fet A. M, Michelsen, O. *Environmental Management Systems*. In: Fet, A.M. (eds) *Business Transitions: A Path to Sustainability*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-22245-0_7, 2023.
- [5] Richard N. L. Andrews, *Environmental Management Systems: History, Theory, and Implementation Research*, book, Taylor Francis Group, Eight edition, 2020. <https://doi.org/10.4324/9781936331345>. ISO TC 207 – *Environmental Management Systems*, <https://www.iso.org/committee/54808.html>. [citirano 20. aprila 2026. god.].
- [6] The ISO Survey, <https://www.iso.org/theisosurvey.html>. [citirano 20. aprila 2026. god.].
- [7] Majstorović V, Babić J, Rajković N, Razvoj poslovne standardizacije i novi model ISO 9001:2026, *Tehnika*, 2025, vol. 80, iss. 2, pp. 233-243, 10.5937/tehnika2502233M.

SUMMARY

ISO 14001:2026 MODEL - BASIC CHARACTERISTICS

ISO14001:2026, a standard for Environmental Management Systems (EMS) that replaces ISO14001:2015, was published on April 15, 2026. The new model modernizes the requirements to meet modern environmental challenges and increase the practical applicability of EMS in organizations of all sizes and industries. The main novelty is a broader focus on the environment. Organizations will need to consider impacts on biodiversity, pollution, natural resource availability and climate change in more detail when analyzing the context and planning EMS. A mandatory requirement for planning and control of changes has been introduced, which ensures that modifications to processes, technology or organizational structure do not jeopardize system performance. ISO14001:2026 emphasizes the life-cycle perspective of products and services, which means that impacts are assessed from the procurement of raw materials to delivery to the customer and end-of-use. The control of external processes, products and services has also been expanded, whereby organizations assume responsibility for the entire value chain. The role of top management has been further strengthened, with an emphasis on strategic involvement in EMS and responsibility for achieving goals. The module with guidelines and clarifications has been significantly expanded, for easier implementation. The standard is in accordance with the Harmonized structure of ISO standards (Annex SL), which enables better integration with other management systems. Organizations will have a three-year transition period (until May 1, 2029) from ISO14001:2015 to ISO14001:2026. The standard brings moderate but significant changes, providing a more modern framework for environmental protection, sustainability and continuous improvement in business.

Key Words: *Environmental protection, ISO 14001:2026, EMS*